

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

RAPPORT UV ÖST 2005:51

FÖRUNDERÖKNING I FORM AV ANTIKVARISK KONTROLL

Boplatslämningar vid Nybygget

Utbyte av luftledning med jordkabel mellan Offerby och Ervasteby

RAÄ 176

Motala socken och kommun, Östergötland

Dnr: 421-4023-2004

Magnus Rolöf

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV Öst

Roxengatan 7, 582 73 Linköping

Tel. 013-24 47 00

Fax 013-10 13 24

uvost@raa.se

www.raa.se

Text, grafik och layout Magnus Rolöf

Framsida Karshult och del av Objekt IV. Taget från väst. Foto Magnus Rolöf.

Utskrift UV Öst, Linköping 2005

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L 1999/3

© 2005 Riksantikvarieämbetet

Rapport UV Öst 2005:51

ISSN 1404-0875

Innehåll

Bakgrund 5

Topografi och fornlämningsmiljö 5

Tidigare undersökningar 7

Syfte och metod 7

Resultat 7

Resultat Objekt II (RAÄ 176) 7

Resultat Objekt IV (Karshult) 8

Referenser 9

Administrativa uppgifter 9

Bilagor 10

Bilaga 1. Schaktplaner och schaktbeskrivningar 10

Bilaga 2. Anläggningslista, Detaljplan och Fyndlista 13

Bilaga 3. Foton 15

Fig 1. Utdrag ur Gröna kartan. Området för kabelarbetena markerat. Skala 1:75000.

Boplatslämningar vid Nybygget

Vattenfall Eldistribution AB i Linköping arbetar med ombyggnad av ledningsnät i området Offerby-Ervasteby, Motala kommun, Östergötland. UV Öst har efter beslut från Länsstyrelsen (2004-12-13) genomfört arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll då de planerade arbetena skedde i anslutning till fornlämning och lämpliga boplatslägen.

Fyra objekt valdes ursprungligen ut för antikvarisk kontroll. Av dessa blev bara två föremål för sökschaktgrävning. På resterande två objekt skulle kabeln endast plöjas ned, varför ingreppen bedömdes som så små att arkeologisk åtgärd ej var nödvändig. Sökschaktgrävning skedde på följande objekt:

Objekt II (RAÄ Motala 176:1) - I ett långt smalschakt påträffades lämningar som representerar en boplats, vilken troligen härrör från en yngre förhistorisk fas än stenålderslämningarna vid RAÄ 176. De påträffade lämningarna undersöktes och kabeln kunde grävas ned som planerat.

Objekt IV - Fornlämning påträffades ej inom området.

Bakgrund

Vattenfall Eldistribution planerade rasering av luftledning samt nedgrävning av jordkabel i området mellan Offerby, Ervasteby, Karshult och Stenkullen (Motala socken och kommun, Östergötland). Sträckningen passerar en fast fornlämning, kulturhistoriska lämningar samt flera topografiskt lämpliga boplatslägen.

Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar UV Öst, genomförde därför på uppdrag av Länsstyrelsen förundersökningar i form av antikvarisk kontroll på valda delar längs sträckningen. På grund av markarbetenas art utgick två av de ursprungligen fyra undersökningsområdena (Objekt I och III).

Totalt berördes drygt 5700 löpmeter av ledningsarbetena. Av dessa undersöktes drygt 700 meter genom sökschaktgrävning.

Undersökningen utfördes av Magnus Rolöf, UV Öst.

Topografi och fornlämningsmiljö

Området för jordkabelsträckningen ligger i anslutning till riksväg 36 strax norr om Motala (sträckningen ses på fig 2). Jordkabeln förläggs främst i vägkant och terrängen utgörs omväxlande av kuperad skogsmark, öppen åker och bebyggelse. Hela området bildar en serie avsatser ned mot sjön Boren, och höjden över havet varierar mellan 75 till 150 meter.

Vid besiktning valdes fyra partier ut som bedömdes som antikvariskt känsliga (kallade Objekt I-IV nedan). Dessa presenteras också på fig 2. Två av dessa (Objekt I och III) kom under arbetets gång att utgå då det framgick att nedgrävning endast skulle ske genom plöjning. Ingreppen bedömdes som så pass små att ytterligare arkeologisk insats inte var nödvändig.

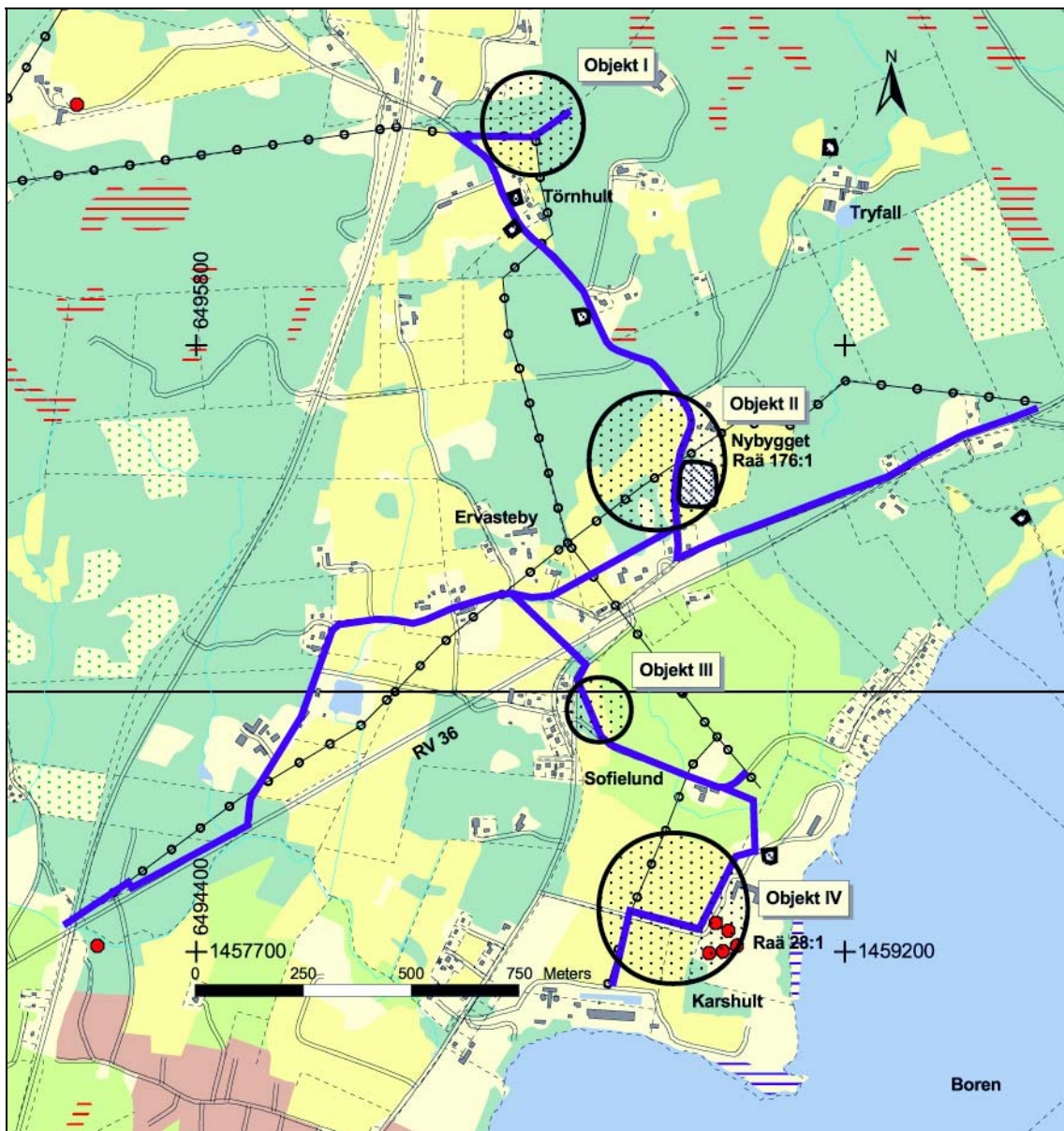

Fig 2. Utdrag ur Ekonomiska kartbladen (8F 8b, 8F 9b). Sträckningen för jordkabeln är markerad (tjock linje), liksom de ursprungliga fyra undersökningsobjekten (I-IV). RAÄ Motala 176:1 och 28:1 är också noterade.

Objekt I - Törnhult

Lämpligt boplatsläge, Motala socken

Beskrivning: Omkring 200 meter långt parti norr om gården Törnhult. Lämpligt boplatsläge från krönet av åsen och ned i västsluttning i gräsbevuxen åkermark. Sträckningen kom att utgå under arbetets gång.

Objekt II - Nybygget (RAÄ 176)

Fast fornlämning, Motala socken

Beskrivning: Omkring 500 meter långt parti direkt norr om Ervasteby. Kabeln planerades till åkermark söder om och nedanför vägbank. Här bildar landskapet en plåtå i västsluttning. Sträckningen passerar i anslutning till fast fornlämning RAÄ Motala 176:1 (boplats) vid torpet Nybygget.

Objekt III - Sofiehult

Lämpligt boplatsläge, Motala socken

Beskrivning: Omkring 120 meter långt parti direkt öster om Sofiehult i gränsen mellan öppen åker och skog. Sträckningen löper över en flack platå som ingår i en serie avsatser ned mot Boren. Sträckningen kom att utgå under arbetets gång.

Objekt IV - Karshult

Lämpligt boplatsläge, Motala socken

Beskrivning: Omkring 350 meter långt parti förbi Karshult. Delvis löper sträckningen längs det markanta höjdparti som Karshult ligger på, och delvis norr om och längs en allé i västsluttning och vidare ned mot reningsverket. Terrängen utgörs av öppen åker. 5 byggnader vid Karshult är noterade som kulturhistoriska lämningar (RAÄ Motala 28:1) vilka inte berörs av arbetsföretaget.

Tidigare undersökningar

Drygt 1 kilometer väster om det nu aktuella området (runt Offerby) har tidigare några arkeologiska utredningar genomförts (Nilsson 1996; Carlsson 2003; Lindberg 2005). Längs den aktuella sträckningen har inga arkeologiska insatser gjorts, utöver en inventering av fynd från RAÄ 176 vid Nybygget (anmäld år 2000 av Markus Lindberg, Östergötlands Länsmuseum). Vid denna registrerades 1 spetsnackig trindyxa, 1 ämne till skafthålsyxa av grönsten, 4 flintbitar och kvartsit. Dessutom har enligt uppgift en flintdolk hittats vid dikesgrävning strax utanför torpet Nybyggets tomt. Fotografier av fynden förvaras på Östergötlands länsmuseum (Källa: Fornminnesregistret).

Syfte och metod

Syftet med förundersökningen var dels att utreda om fast fornlämning berördes av de planerade arbetena, dels att i möjligaste mån undvika ingrepp i dem. Om alternativa sträckningar inte kunde hittas genomfördes undersökningar av de påträffade lämningarna för att möjliggöra fortsatta jordkabelnedgrävningar.

Sökschaktgrävning skedde med smalskopa längs med de planerade sträckningarna. Matjorden banades av till anläggningsnivå. De påträffade anläggningarna grävdes för hand och dokumenterades med fotografi och inmätning med DGPS. Resultaten behandlas i RAÄ's informationsdatabas Intrasis.

Resultat

Totalt 12 schakt togs upp längs med sträckningen, inom två av de utvalda objekten (Obj II och IV). Schaktbredden var mellan 0,4-0,6 meter och sammanlagt togs omkring 270 löpmeter upp.

Resultat Objekt II (RAÄ 176)

Fem schakt togs upp längs sträckningen (se fig 3, bilaga 1 för detaljer). Samtliga låg i åkerkant söder om och nedanför vägbanken. Endast ett av schakten, schakt 9, uppvisade förhistoriska lämningar eller fynd.

Här fanns flera anläggningar (se fig 5, bilaga 2 för en översikt). Tre tydliga stolphål (varav ett ordentligt stenskott) samt två eventuella stolphål hittades i schaktet. Dessutom kom en mer diffus grop med fynd av förhistorisk keramik. Med tanke på schaktets begränsade bredd (0,4 meter) verkar anläggningstätheten vara hög i området. Anläggningarna begränsar sig till en omkring 100 meter lång sträcka.

Sannolikt representerar dessa lämningar en boplats som bedöms kunna vara belägen inom en drygt 100x30-60 meter stor yta (N-S). Boplatsen skulle då ligga på en naturlig platå i landskapet, avgränsat i väst av impediment och berg i dagen. Avgränsningen mot öst, det vill säga RAÄ 176, är okänd.

Boplatsen kan vara av en yngre förhistorisk fas än det fyndmaterial som knyts till RAÄ 176. UV Öst bedömer dock att den utgör fast fornlämning. En anmälan till Fornminnesregistret görs på separat blankett.

Då kabelsträckningen inte kunde förläggas på annat ställe undersöktes de påträffade anläggningarna. De planerade markarbetena kunde därefter genomföras i det redan grävda sökschaktet.

Resultat Objekt IV (Karshult)

Sju schakt togs upp, främst i anslutning till höjdläget vid Karshult och västslänten nedanför (se fig 4, bilaga 1 för detaljer). Utöver en osäker sotig mörkfärgning i ett av schakten påträffades inga förhistoriska lämningar. Markarbetena kunde genomföras utan ytterligare arkeologisk åtgärd.

Linköping i augusti 2005

Magnus Rolöf

Referenser

- Carlsson, T. 2003. *Skepparpinan, RV 50 och väg 1088*. Arkeologisk utredning etapp 2. Östergötland, Motala kommun och socken. RAÄ, UV Öst Rapport 2003:10. Linköping.
- Lindberg, M. 2005. *Nytt elnät vid Offerby*. Arkeologisk utredning etapp 1 och 2. Östergötland, Motala kommun och socken. Östergötlands länsmuseum Rapport 2005:26. Linköping.
- Nilsson, P. 1996. *RV 50 genom Motala (Skepparpinan). RV 36 förbifart norr om Motala*. Arkeologisk utredning etapp 1. Östergötland, Motala kommun, Motala och Västra Stenby socknar. RAÄ, UV Linköping Raport 1996:31. Linköping.

Administrativa uppgifter

Riksantikvarieämbetets dnr: 421-4023-2004
Länsstyrelsens dnr och datum för beslutet: 431-16791-04, 2004-12-13
Projektnummer: 1520630
Undersökningstid: 9 maj 2005
Projektgrupp: Magnus Rolöf, arkeolog.
Exploateringsyta: c 5700 löpmetrar
Undersökt yta: c 700 löpmetrar
Läge: Ekonomiska kartan, blad 8F 8b Motala Ed 2 Feb 1983 x 6490000 y 1455000 och 8F 9b Björka Ed 2 Nov 1982 x 6495000 y 1455000
Koordinatsystem: RT90 2,5 gon V.
Koordinater för undersökningsytans mittpunkt: x 6495365 y 1458415
Höjdsystem: Rikets
Fynd: Fnr 1–6 (Fnr 2-5 ej tillvaratagna). Förvaras på UV Öst i Linköping i avvaktan på fyndfördelning.
Intrasisprojekt: O2004129

Bilagor

Bilaga 1. Schaktplaner och schaktbeskrivningar

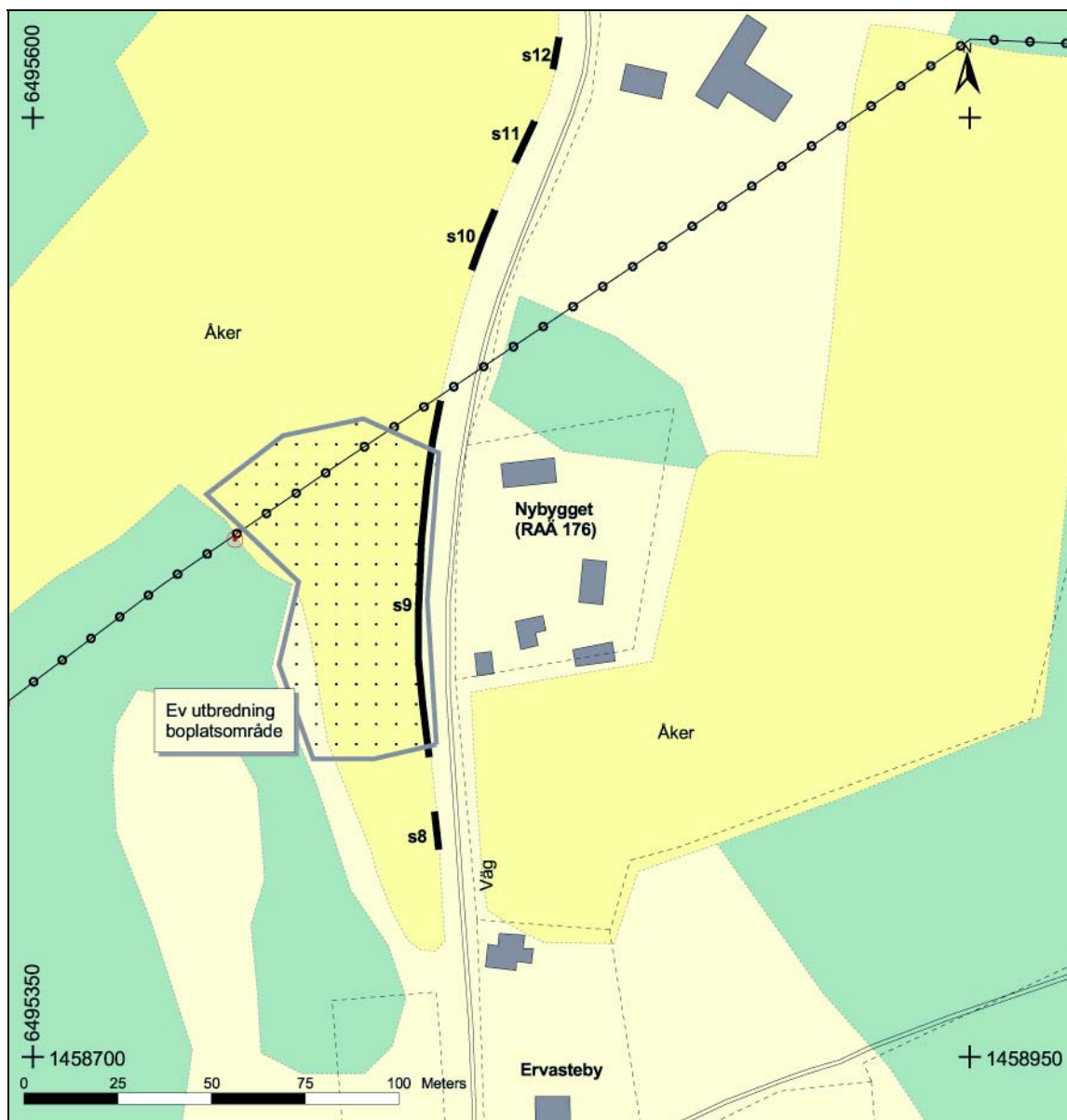

Fig 3. Utdrag ur Ekonomiska kartbladet (8F 9b). Schaktöversikt Objekt II (Nybygget/RAÅ 176). Schakt 8-12 markerade (tjockare linjer). Den skrafferade ytan representerar en uppskattning av boplotsområdets utbredning utifrån anläggningarna i schakt 9 och topografin.

Objekt II

Schakt 8 - 10 m l. 0,4 m br. 0,25 m dj. Ung N-S i åkerkant. Inga anläggningar hittades i detta schakt. Drygt 5 m N om schakt kom bearbetad kvarts i ploglagret (Fnr 1).

Schakt 9 - 96 m l. 0,4 m br. 0,2-0,3 m dj. Ung N-S i åkerkant över flack höjdrygg. I schaktet kom ett flertal anläggningar av förhistorisk karaktär. Fem anläggningar tolkades som stolphål (A218, 224, 226, 229, 231). Dessutom fanns en mer diffus grop (A225) med fynd av förhistorisk keramik (Fnr 6). Utöver detta kom också ett par sannolikt recenta gropar (A222, 223) med fynd av yngre slagg, tegel och rödgods (Nfr 3-5). Två stenpackningar (A219, 220) kan utgöra rester av en historisk väg som enligt närboende ska ha löpt i närheten. Yngre slagg låg i fyllningen mellan stenarna i en av dem (Fnr 2). (Se bilaga 2 för anläggningsbeskrivningar).

Schakt 10 - 17 m l. 0,4 m br. 0,3 m dj. Ung NO-SV i åkerkant i östsluttning. Moränblandad sand i undergrund. Inga anläggningar hittades här.

Schakt 11 - 12 m l. 0,4 m br. 0,3 m dj. Lik schakt 10.

Schakt 12 - 9 m l. 0,4 m br. 0,3 m dj. Lik schakt 10.

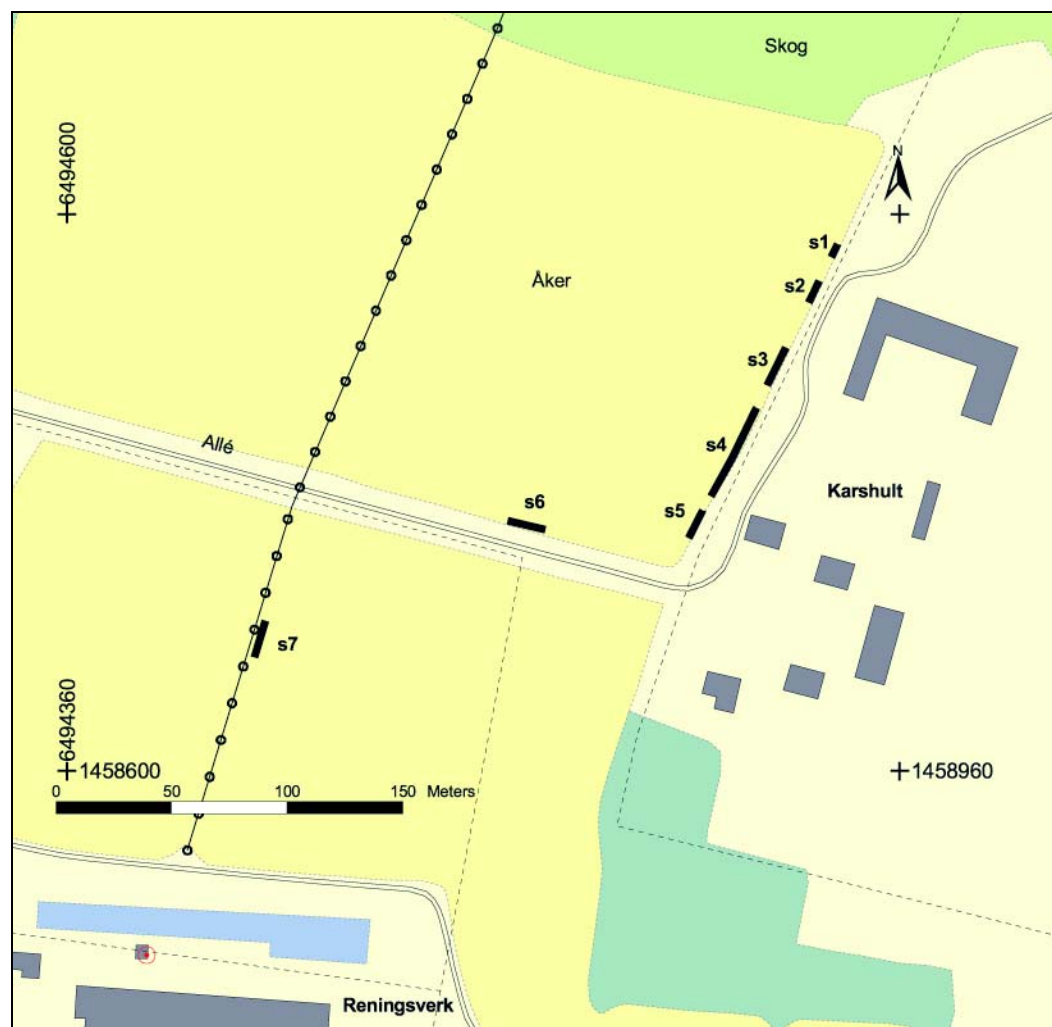

Fig 4. Utdrag ur Ekonomiska kartbladet (8F 8b). Schaktöversikt Objekt IV (Karshult). Schakt 1-7 markerade (tjockare linjer).

Objekt IV

Schakt 1 - 6 m l. 0,6 m br. 0,35 m dj. NO-SV på krön i åkerkant. Undergrund grusig moränblandad sand. Inga anläggningar hittades här.

Schakt 2 - 10 m l. 0,6 m br. 0,7 m dj. NO-SV på krön i åkerkant. Under 0,35 m tj matjord kom äldre åkerhorisont vilken uppgick till 0,15 m. Under detta gråbrunt flammig lerlager, trol yngre påförda massor. Schakt ej grävd ned till undergrund. Rikligt m yngre fynd.

Schakt 3 - 18 m l. 0,6 m br. 0,3 m dj. NO-SV i slänt i åkerkant. Undergrund styv röd lera, rikt m plogspår och yngre fynd. I SV delen kom en sotig mörkfärgning, sannolikt yngre (A203, se bilaga 2).

Schakt 4 - 43 m l. 0,6 m br. 0,3 m dj. NO-SV i slänt i åkerkant. Undergrund varierade från fin brungul sand till styv rödbrun lera. Inga anläggningar påträffades här.

Schakt 5 - 13 m l. 0,6 m br. 0,35 m dj. NO-SV i slänt i åkerkant. Undergrund brun moränblandad sand. Inga anläggningar hittades här.

Schakt 6 - 17 m l. 0,6 m br. 0,35 m dj. Ung V-O i sydslänt i öppen åker. Under 0,25 m tj matjord kom ett 0,1 m tj äldre åkerhorisont. Därunder gulbrun sand (undergrund). Inga anläggningar hittades här.

Schakt 7 - 16 m l. 0,6 m br. 0,45 m dj. NO-SV i sydslänt i öppen åker. Under lerig matjord kom gulbrun stenfri styv lera. Endast yngre fynd. Inga anläggningar hittades här.

Bilaga 2. Anläggningslista, Detaljplan och Fyndlista

Anl nr (ID)	Typ	Form	Storlek m	Djup	Anmärkning
203	Mörkfärgning	Oavgr	0,8 l	?	Brun silt m kolkoncentr. Trol recent.
218	Stolphål	Oavgr rund	0,22 diam	0,17	Mörkbrun sandig silt. Profil brant skålad. Tydlig.
219	Stenpackning	Oavgr	1,2 br	?	10-tal 0,15-0,25 m st sten i brun silt m insl kol. Trol yngre.
220	Stenpackning	Oavgr	2,4 br	?	20-tal 0,1-0,3 m st sten ovanpå sandig undergrund. Vissa skarpkantade, ej skärersten. Ev rest av äldre väg.
222	Grop (recent)	Oavgr	0,35 br	?	Matjordsläk fylln. Fynd slagg, rödgods, tegel. Recent.
223	Grop (recent?)	Oavgr	1,2 br	0,7	Homogen mörkbrun sandig silt, rel stenfri. Ej grävd i botten, profil okänd. Kantad av sten. Fynd koks. Trol yngre.
224	Stolphål	Oavgr rund	0,21 diam	0,15	Kompakt mörkbrun silt, tvåskiktad m ev stolpfärgn. Ngt diffus.
225	Grop	Oavgr rundad	0,4 br	0,2	Kompakt svartbrun sandig silt insl kolstänk. Profil rundad. Fynd keramik ytligt.
226	Stolphål	Oavgr rund	0,35 diam	0,15	Brunsvart silt insl sot kol. Profil skålad. Sot-kolkoncentr. centralt i anl. Stenskott m flertal 0,15 m st sten.
229	Stolphål/grop	Oavgr rund	0,4 diam	0,12	Invid 0,3 m st sten ev skoning. Kompakt brun sandig silt. Profil flackt skålad.
231	Stolphål/grop	Oavgr rund	0,2 br	0,15	Kompakt gråbrun silt, tvåskiktad m ev stolpfärgn. Väl avgränsad.

Tabell 1. Anläggningslista Offerby-Ervasteby (FUAK).

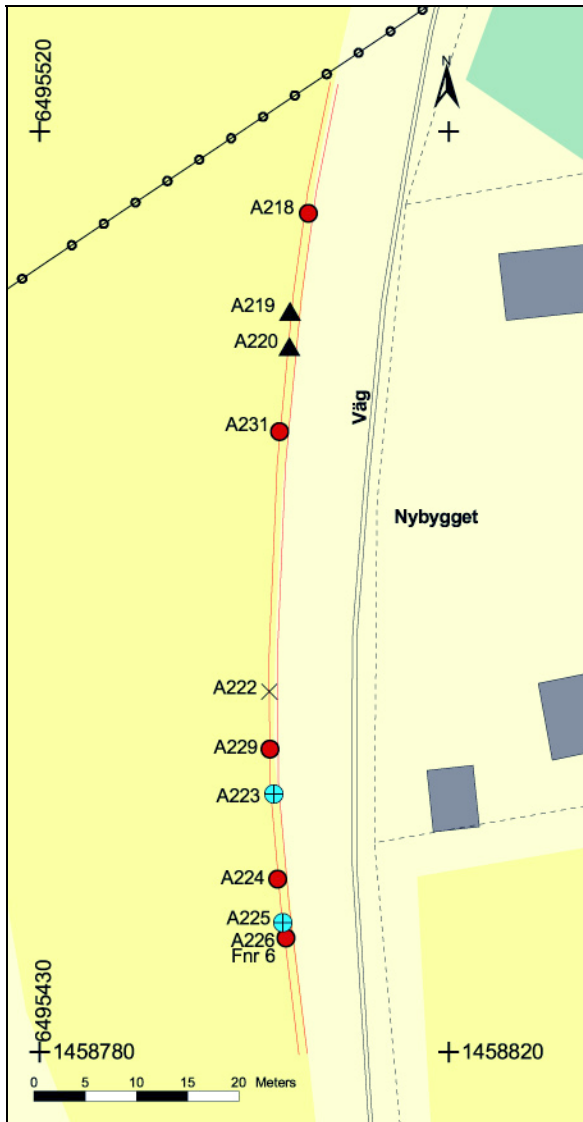

Fig 5. Utdrag ur Ekonomiska kartbladet (8F 8b).
 Detaljplan över schakt 9 (Objekt II) med de påträffade anläggningarna markerade.

Fnr	Kontext	Kategori	Sakord	Antal	Vikt (g)	Anmärkning
1	Lösfynd	Kvarts	Övr slagen	1	30	
2	A220	Slagg		1	2	Högteknol., ej tillvaratagen
3	A222	Br lera	Tegel	1	1	Ej tillvaratagen
4	A222	Keramik	Rödgoods	1	1	Ej tillvaratagen
5	A222	Slagg		1	1	Högteknol., ej tillvaratagen
6	A225	Keramik	Kärl	2	1	

Tabell 2. Fyndlista Offerby-Ervasteby (FUAK).

Bilaga 3. Foton

Fig 6. Vy över boplatsoområdet vid Objekt II. Husen t.h. är Nybygget. Schakt 9 löper längs vägen fram till teleledningen. Taget från S. Foto: Magnus Rolöf.

Fig 7. Profil A218 (stolphål) i schakt 9. Foto: Magnus Rolöf.

Fig 8. Profil A226 (stenskött stolphål) i schakt 9. Foto: Magnus Rolöf.